

Den andra Schlesiska scholan är mest berömd genom lyrikern Hoffmannswaldau († 1679), quick, men hjertlös, en Marinist; Lohenstein († 1683), som i sina tragedier och sin roman (Arminius) icke allenast var glödande och originell, utan sophistisk, svulstig, okysk. Bäst äro denna tidens andliga sånger.

I början af 18:de seklet stred Gottsched († 1766), som imiterade Fransmännen, mot Schweizarne Bodmer († 1783) och Breitinger, hvilka höllo sig till Engelsmännen och den klassiska vitterheten. Sedan stiftades flera förbund: det Sachsiska i Leipzig, till hvilket Elias Schlegel († 1749, skref tråkiga skådespel), Zachariæ och Gellert (fabelförfattare) hörde; det Preussiska i Halle, till hvilket hörde Gleim och Kleist, båda lyriker. Samtida voro Uz (lyriker), Ramler, Haller, Gessner (idyllförf.), Kronegg och Weisse, dramatiker. De egentliga förelöparne för en bättre smak voro Klopstock, som bildade språket genom sin Messias, ett icke alldeles lyckadt religiöst epos, och sin lyrik; Lessing († 1781) genom sin polemik mot det Franska dramat, sin beundran för Shakespear och sina egna dramatiska arbeten; Winkelmann (konsthistoriker, icke poet) genom sin bekantskap med de Gamle; Herder genom sin förtrolighet med andra länders litteratur; Voss genom sina mästerliga öfversättningar från klassiska språken och sina ypperliga idyller;

Samtida med dessa voro följande lyriker: Hagedorn, Hölty, Claudius, Bürger (i synnerhet stor balladsångare), Matthison (naturbeskrifvande lyriker), Salis, båda Stollbergarne och Kosegartens Thümmel, som skref romaner och poetiska berättelser; Heinse, hvars roman Ardinghello är högst genialisk, men sinnlig. I synnerhet är Wieland († 1813) märkvärdig, ehuru han icke egentligen bidrog till poesiers ombildning. Hans romantiska epos Oberon och poetiska berättelser lästes mycket på sin tid, äfvensom hans romantiserade Grekiska historier i Crebillons förskämda smak. Ett hänförande behag är likväl utbreddt öfver Wielands alla arbeten.

Sjelfständiga för sig stodo Schiller och Goethe (den förre † 1805, den sednare † 1832) och inverkade väldigt på Europeiska vitterheten. Schiller är mest berömd såsom dramatiker och lyriker. Fulländade mästerverk äro hans Wallenstein, Maria Stuart, Jungfrau von Orleans och Wilhelm Tell; hans Räuber, Kabal und Liebe, Fiesco visa stor genialitet, men afspegla blott jäsningen i tiden och hans eget inre; i Don Carlos har det reflecterande elementet, som öfver hufvud finnes i alla hans arbeten, för mycken öfvervigt; i Braut von Messina lyckades icke användningen af de Gamles chör. Goethe är den mångsidigaste af alla nyare tidens skaldar. Enkel, naiv, öfverträfflig såsom lyriker,

fullt antik i idyllen *Herman und Dorothea*; ypperlig romanförfattare i *Wilh. Meister*, *Werther*, *Wahlverwandtschaften*, är han lika utmärkt såsom dramatiker i *Iphigenia*, *Tasso*, *Götz*, m. fl. Hans *Faust*, som egentligen tillhör ingen viss konstform, är hans originellaste arbete. Näst dessa och efter deras bortgång är *Tieck* nu Tysklands största skald. Hans romantiska dramer och berättelser *Octavianus*, *Genoveva*, *Blaubart*, *Fortunat*; sagsamlingen *Phantasos*; noveller (oöfverträffliga i djup), *Dichterleben* m. fl., äro allmänt beundrade. Han, *Schleglarne* (*A. W.* och *Friedrich*), *Novalis*, voro den romantiska scholans hufvudmän och återväckte samtidens uppmärksamhet på Medeltidens pösi. *Novalis* skref den allsidiga romanen *Heinrich von Ofterdingen*, *Schleglarne* verkade mer som critici och literärhistorici. *Fouqué* är känd för sina riddareromaner. *Jean Paul Fr. Richter* († 1825) är Tysklands största humorist.

Bland de nyaste äro följande berömda. Såsom dramatiker: *Werner* († 1823), *Müllner* († 1829), *Grillparzer*, *Aufenberg*, *Immermann*, *Raupach*, *Uechtritz*, *Grabbe*. Såsom lyriker: *Uhland*, *Rückert*, *Schwab*, *Heine*, *Platen*, *Wilh. Müller*. Såsom romanförf.: *Hoffmann* (phantastisk och underlig), *Velde*, *Spindler*, m. fl. Såsom novellister: *Wilibald Alexis*, *Steffens*, *Hauff*, *Zschokke*, *Tromlitz*, *Broni-*

kowski, *Schopenhauer*, *Lohman*, *Therese Huber*. Såsom epiker: *Pyrker*.

Danska Poesien börjar i nya tiden med *Arreboe* († 1637) och *Kingo*. Sedan är *Holberg* († 1754) utmärkt såsom Nordens största lustspeis-skald. Han har ock författat komiska romaner och ett komiskt epos. Quick är äfven *Wessel* († 1783). *Ewald* († 1781) förberedde en ny tid, som uppgick genom *Oehlenschläger*, Danmarks största skald. Denne har, utom lyrik, skrivit flera romantiska berättelser och dramer (*Hakon Jarl*, *Axel och Walborg*, *Correggio* m. m.) och ett epos, *Helge*. Såsom lyriker förtjena följande nämnas: *Thaarup* (nationell, † 1821), *Rahbeck* (dryckesvisor), *Baggesen* († 1826), som skrivit i flera konstarter. *Heiberg* är stor såsom vaudevillförfattare; *Ingemann* stor i historiska romanen.

Nederländska Poesien är icke heller fattig, men saknar öfver hufvud ideellt djup. Franska eller Tyska smaken rådde ända till 17:de seklet. De första dramer uppfördes af *Sprekers* och *Rederykers* (poetiska förbund eller akademier) i 15:de seklet. Deras största skalder äro: *Hooft*, *Cats*, *Vondel*, *Langendyk*, *Bilderdyk*, *Bellamy*, *Feith*, m. fl.

Vi förbigå de Slaviska folkens eller, med ett ord, alla folks vitterhet, som dels icke öfvat något inflytande på den Europeiska odlingen, dels är föga känd.

POETISK BLOMSTERSAMLING.

Folkvisor.

Dufvans sång på Liljeqvist.

Det sitter en dufva på liljeqvist, —
I midsommarstider —
Hon sjunger så fagert om Jesu Christ. —
I himmelen är stor glädje.

Hon sjunger, hon sjunger och sjunger alltså:
Det väntas en jungfru till himmelen i år.

Och inte så kommer jag till himmelen i år;
Jag känner mig hvarken sjuk eller sår.

Och jungfrun hon går på sin faders gård,
Ett styng i sin venstra sida hon får.

Och kära min moder, J bädda min säng!
I år kommer jag hvarken på åker eller äng.

Och kära min dotter, du tala inte så!
I år är dig urnadt en konung att få.

Och bättre är vara i himmelen brud,
Än bära på jorden en konunga-skrud.

Och kära min fader, J skaffen mig prest!
Jag känner, att döden snart blifver min gäst.

Och kära min broder, du gör mig en bår!
Och kära min syster, du krusa mitt hår!

Och jungfrun vardt döder, och lades på bår.
Och jungfrur och tärnor de krusa' hennes hår.

De buro den jungfrun ut af det hus,
Guds Änglar de gingo före med ljus.

De buro det lik öfver kyrkovall,
Och alla Guds Änglar gick före och sang.

De lade den jungfrun i svartan mull,
I midsommarstider,
Och sjelfva Gud fader Han var henne huld.
I himmelen är stor glädje.

Liten Carin.

Och liten Carin tjente
På unga kungens gård; ::
Hon lyste som en stjärna
Bland alla tärnor små. ::

Hon lyste som en stjärna
Allt bland de tärnor små,
Och unga kungen talte
Till liten Carin så:

Och hör du, liten Carin!
Säg, vill du blifva min?
Grå hästen och gullsadelen,
Dem vill jag gifva dig.

Grå hästen och gullsadelen
Jag passar inte på.
Gif dem din unga drottning;
Låt mig med äran gå!

Och hör du, liten Carin!
Säg, vill du blifva min?

Min rödaste gullkrona
Den vill jag gifva dig.

Din rödaste gullkrona
Jag passar inte på.
Gif den din unga drottning;
Låt mig med äran gå!

Och hör du, liten Carin!
Säg, vill du blifva min?
Mitt halfva kungarike
Det vill jag gifva dig.

Ditt halfva kungarike,
Jag passar inte på;
Gif det din unga drottning;
Låt mig med äran gå!

Och hör du, liten Carin!
Vill du ej blifva min,
Så skall jag låta sätta dig
I spiketunnan in.

Och, vill du låta sätta mig
I spiketunnan in,
Guds änglar små de se, att jag
Oskyldig är dertill.

De satte liten Carin
I spiketunnan in,
Och konungens små evenner
De rullade henne kring.

Så kom det ifrån himmelen
Två hvita dufvor ner; ::

De togo liten Carin, :-
Och strax så blef det tre.

Kämpen Grimborg.

Det suto två kämpar i Nordanfjell,
De helsade hvarannan så godan en qväll;
Men hvem skall föra våra runor så väl
Med den äran?

Stallbroder talte till stallbrodern sin:
Och har du inte lust att gifta dig än?
Men hvem etc.

Väl vet jag så väner en fager mö och vif;
Men, friar du dit, det kostar ditt lif.
Men hvem etc.

Och kära min stallbroder, följt du mig dit,
Och dig vill jag gifva min gångare hvit!
Men hvem etc.

Och, när som de kommo till mjölnaredamm,
Der rann intet vatten, utan kämpablod fram.
Men hvem etc.

Och när som de kommo till Jungfrunes grind,
Der spelar en hjort, och der dansar en hind.
Men hvem etc.

Och när som de kommo till jungfrunes gård,
Gärdsgårdarne voro af jern och stål.
Men hvem etc.

På hvar och en stör, som i gärdsgården var,
Ett blodigt manna-hufvud blef man var.
Men hvem etc.

Och Grimborg han klappade med vantarna grå:
Statt upp, sköna jungfru, drag läsen ifrå!
Men hvem etc.

Med ingen hafver jag stämma lagt,
Och ingen så släpper jag in om natt.
Men hvem etc.

Han gjorde sina fingrar båd' mjuka och små;
Så lätteligen drog han den läsen ifrå.
Men hvem etc.

Och Grimborg han satte sig på rödan gullstol:
Statt upp, sköna jungfru, drag af mina skor!
Men hvem etc.

Väl är jag en konungadotter så god;
Men inte står jag upp och drar af dig dina skor.
Men hvem etc.

Och Grimborg han sticknade vid sådana ord,
Han sprang upp i sängen med båd' strumpor och skor.
Men hvem etc.

Brådt det kom bud för konungen in:
Grimborg han sofver hos unga dottern din.
Men hvem etc.

Konungen ropte öfver hela sin gård:
Ständar upp, mina hofmän, J kläden er i stål!
Men hvem etc.

Ästhetik,

Ständar upp, mina hofmän, J kläden er ej falskt:
Jag känner väl Grimborg, han är en vågehals.
Men hvem etc.

De sparkade på dörren med sporrspändan fot:
Är Grimborg här inne, han komme oss emot! —
Men hvem etc.

Och Grimborg han uppå dörren sprang;
Han slog den igen, så låsen han sang;
Men hvem etc.

Och somliga han spjärnte och somliga han slog;
Och tolf tusend' hofmän för hans fötter dog'.
Men hvem etc.

Och Grimborg tar jungfrun vid fagergulan lock.
Så binder han henne vid sadelknapp.
Men hvem etc.

Så rider han öfver den tretimila skog;
Slätt inte så talte han ett endaste ord.
Men hvem etc.

Och inte var det en så liten en sten,
Som icke tog ett stycke ur jungfrunes ben.
Men hvem etc.

Och inte var det en så liten en rot,
Som icke tog ett stycke ur jungfrunes fot.
Men hvem etc.

Grimborg han rider på sin moders gård,
Och ute för honom hans moder står.
Men hvem etc.

Och hör du, Herr Grimborg, hvad jag säger dig?
Och hvar har du tagit din fagra unga brud?
Men hvem etc.

Henne har jag tagit i konungens gård
Med starkan arm och med jern och stål.
Men hvem etc.

Så gångar han sig uti höga lofts bur
Och spelte gulltärning med sin unga brud.
Men hvem etc.

Och Grimborg han klappar på bolstrarna små:
Lyster sköna jungfrun att hvila häruppå?
Men hvem etc.

Och dig vill jag hålla för en Herre så bälld,
Änskönt du mig tagit med magt och våld.
Men hvem etc.

Och dig vill jag hålla för kämpe och man,
Och Grimborg han hvilar i jungfrunes famn.
Men hvem etc.

Och förr'n det var dager, och dager var ljus,
Tolftusende hofmän i Grimborgs hus.
Men hvem etc.

Och ute hans moder för hofmännen står:
Vi bedje, med Grimborg vi tala få!
Men hvem etc.

Grimborg har dragit så långt bort i går
Och kommer ej hem förrän Jul ett år.
Men hvem etc.

Och Grimborgs moder J varen oss huld!
Vi skola er gifva det rödaste guld.
Men hvem etc.

Grimborg han sitter i höga lofts bur
Och spelar gulltärning med sin unga brud.
Men hvem etc.

De stötte på dörren med sköld och spjut;
Statt upp, herr Grimborg, och kom till oss ut!
Men hvem etc.

Grimborg han såg genom vindluckan ut,
Han såg inte himlen för pilar och spjut.
Men hvem etc.

Kära mina hofmän, J biden liten stund,
Medan jag mig kläder litet annorlund!
Men hvem etc.

Och jungfrun hon var mot Grimborg ej falsk,
Hon spände sjelf brynjan omkring hans hals.
Men hvem etc.

Och Grimborg sprang ner på sin moders gård:
Tolftusende hofmän till jord han slår.
Men hvem etc.

Han sadlade upp sin gångare grå;
Så rider han sig till konungens gård.
Men hvem etc.

Och när som han kom på konungens gård,
Ute för honom sjelf konungen står.
Men hvem etc.

Och hör du, Herr Grimborg, hvad jag dig säga må:
Hvar äro de hofmän, jag sände i går?
Men hvem etc.

De hofmän, dem du mig sände i går,
De ligga der alla slagna som får.
Men hvem etc.

Och äro än alla slagna som får,
Aldrig så kommer du utaf mingård.
Men hvem etc.

Grimborg han svänger sin gångare grå:
Och alla kungens tjenare han under sig slår.
Men hvem etc.

Och Grimborg han stryker sitt blodiga svärd:
Vore du ej konung, detta vore du värd!
Men hvem etc.

Kära du Grimborg, nu stilla ditt svärd;
Min dotter skall du få, du henne är värd.
Men hvem etc.

Och Grimborg drog hem och lefde i frid
Och allt hvad han gjort, det blef nu härvid.
Men hvem skall föra våra runor så väl
Med den äran?

Vårvisa,

af

Kellgren.

Vinterns välde lyftar,
Och från våra tjäll
Bore harmsen flyktar
Högst på Lappens fjell.

Uti bergets klyfta
Sippan, späd och rädd,
Ses sitt hufvud lyfta
Upp ur drifvans bädd.

Re'n af löfvet höljes
Detta sälla bo,
Der min Daphne döljes
I en menlös ro.

Vår och kärlek, båda —
Gån, att för mitt väl
Med er tjusning råda
I dess unga själ!

Hör, hur' staren pladdrar
Upp i björkens topp!
Se, hur' fjäriln fladdrar
Kring om rosens knopp!

Se, hur' silfret flyter
Utur klippans damm!
Hör, hur' björnen ryter
Sina känslor fram!

Se, hur vestan leker
Uppå liljans bröst
Och den sköna smeker
Med en kärlig röst!

Älskare, se tiden,
Som till kärlek drar!
Om J längre biden,
Är han mer ej kvar.

Gån att nöjet lyda!
Blott en tid det rår.
Må dess blomster pryda
Eder ungdoms vår!

Saknaden,

af

Kellgren.

Ensam, i min hyddas famn,
Med min saknad innesluten,
Ögat skumt och rösten bruten,
Suckar jag Zulimas namn:
Blodet svallar, bröstet häfves,
Lågan genom själen tär;
Jag förqväfves, jag förqväfves
Utaf minnen och begär.

Du, som mina ödens skick
Med ett ögnakast förbyter!
Från ditt löje lifvet flyter,
Verlden ljusnar i din blick:
Kroppens plågor, minnets smärta,

Grafvens djup, som förestår;
Allt förglömmes, då ditt hjerta
Mot mitt ömma hjerta slår.

O, hvad vore utom dig
Lyckans nåd och snilletts lager? —
Blott en skugga, som bedrager;
Blott en dröm, som skingrar sig.
Jemte dig jag ej förskräcktes
För Tartarens gruslighet;
Utom dig min ledsnad väcktes
Vid Seraphers salighet.

Nytt försök till orimnad vers,
af
Kellgren.

Om druckna pojkars undran
Och dårars lof du söker,
Bryt oförsökta vägar,
Det äkta snilletts vägar,
Der aldrig spåret trycktes
Af någon dödlig fot!
Låt lilla vinkelns åbo,
Låt idogsfulla spindeln
Ur hårdt tillsnörpta ändan
I evigt lika kretsar
De fina trådar draga,
Som fånga flugans flygt!
Låt svaga broskets vanmagt,
Låt stoftets atom söka
Det vettiga, det qvicka,

Behageliga, ömma,
Förtjusande och ljufla!
Men du, med stora nerver
Och starka fjäders spänning,
Men du, var ny, ofattlig,
Ursprungelig, var sjelfstor
Och full af dig!
Du tag af *Shakespear* yrslan,
Med store *Klopstocks* orim,
Och *Goethens* convulsioner,
Och *Ossians* evigt samma!
Så lyft dig, stor af jäsning,
Gudhärmande, seraphisk,
Etherisk och luftsyrisk,
Högt ur begreppets verld!
Ja, res dig, Ikars ätlägg,
Res upp dig öfver men'skan,
Ur låga grusets men'ska,
Och känn din rätt till ethern,
Till höga himlens Bedlam,
Till druckna pojkars dyrkan
Och dårars lof!
Först krossa, stark, de fjättrar,
Hvarmed det tunga vettet
Dig fångsla vill i muddret
Och oförmågans dy!
Se'n le och slit de bindlar,
De bindlar utaf blomster,
Och veka tråd af silke,
Som smaken och dess broder,
Dess lilla broder, rimmet,
Kring dina vingar fäst!

Så, höj den stolta hjessan!
 Så, spänn den vida våmben,
 Och lyft en jättes gap,
 Och, djerf, som fabelns groda,
 Svälj millioner ankar,
 Svälj myriader åmar
 Af luft och högmod!
 Vål, nu bör språnget vågas,
 Det stora Tyska språnget,
 Till källan af det sköna,
 Det ädla och det sanna!
 Nu väntar jorden, häpen,
 Tillbedjande och knäböjd,
 Att se din himmelsfärd.
 Nu, genom djupa molnet,
 Sin hand en ljusets ängel
 Har utsträckt till dit skydd;
 Och legiöner stämmor,
 Och milliarder handkläpp,
 Och lockande Serapher,
 Och bugande Cheruber,
 Vid åsyn af dit uppsprång,
 Kring tusen, tusen himlar
 Ge skall och återskall.
 Vål, nu är kedjan krossad,
 Nu låga jorden lemnad.
 Ännu ett språng och än ett,
 Nu hvirflar han i skyn;
 Nu, full af stolthet, trampar
 Hans frälsta fot på månen;
 Nu, ha! — nu bröt han benet
 I ringen af Saturnus!

Ve, och der sveddes vingen,
 Hans styrkas högra vinge,
 Af vreda solens eld.
 Ve ynglingen, nu klöf han,
 Nu klöf han midt i tu
 Den väderspända hjessan
 Mot Sirii demantsklot.
 Ha! ropa höjd och himlar,
 Och djup och afgrund: ha!
 Nu svindlar han och svindlar,
 Och vänder loppet bakfram;
 Nu föll han slak och snöplig,
 Med näsan emot jorden, —
 Och sprack.

Ur Spastara,

af
 Lidner.

Re'n våren, förd på gyllne skyar,
 Med ymnighetens horn i hand,
 Sitt jubel och sin magt förnyar
 Omkring Messinas rika strand.
 Messina stolt bland städer lyste
 Och sällhet i sitt sköte bar;
 Dock bland de skatter, som hon hyste,
 Den skönaste Spastara var.
 Nu till en bäck, den vestan smeker,
 Af dig, o naktergal, hör hon sig bjuden bli;
 Men kan Spastara gå förbi
 Sin son, som uti vaggan leker?
 Sin kärlekspant i famn hon tar,